

BÖYÜK FRAZEOLOJİ LÜĞƏTİMİZ

Filologiya elmləri doktoru Nəriman Seyidəliyev alman dili üzrə görkəmli mütəxəssisdir. Onun dilçilik elmimizlə bağlı dəyərli araşdırmaları var. Alimin lüğətçilik sahəsində də dilçiliyimizə çoxlu töhfələri məlumdur. Necə deyirlər, lüğətçiliklə bağlı kifayət qədər tədqiqatlar aparmış və müxtəlif yönlü lüğətlərin hazırlanıb istifadəyə verilməsində kifayət qədər təcrübəyə malikdir. Onun bu sahə üzrə maraqlı monoqrafiyaları da var. Misal üçün, 2023-cü ildə təkmilləşdirilmiş ikinci nəşr kimi işıq üzü görən, "Optimist MMC" nəşriyyatında buraxılan "Azərbaycan dastan və nağıl dilinin frazeologiyası" adlı monoqrafiyası dediyimizə parlaq nümunədir. Qeyd edim ki, Nəriman müəllim frazeoloji lüğətlərin buraxılması istiqamətində də mühüm xidmətlər göstərüb. Onun 2004-cü ildə nəşr olunmuş "Frazeologiya lüğəti" isə dilçiliyimiz tarixində izahlı və illüstrativ nümunələrlə işıq üzü görən ilk sözlük hesab olunmalıdır. Dastan və nağıl dilinin frazeologiyası əsasında hazırlanan, 4 mindən çox ifadəni əhatə edən bu lüğətdə 100-dək atalar sözü və məsəllər şəklində formalaşan frazeoloji söz vahidi də vardır.

AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun Elmi Şurasının qərarı ilə 2024-cü ildə "Elm və təhsil" nəşriyyatında çapdan buraxılan iki kitabdan (1140 səhifə və 1128 səhifədən ibarət olmaqla) ibarət "Azərbaycan dilinin böyük frazeoloji lüğəti" isə bu sahədə əldə olan lüğətçilik təcrübələrinin finalı kimi qiymətləndirilə bilər. Nəriman Fərman oğlu Seyidəliyevlə mərhum dilçi alim Bayram Baxşəli oğlu Əhmədovun müəlliflikləri ilə işıq üzü görən bu ikicildliyin elmi redaktoru professor Nadir Məmmədli, redaktorları professorlar İsmayıl Məmmədli, Sevinc Əliyeva, dosent Gülarə Əmirovadır. Rəyçiləri isə professorlar Sevil Mehdiyeva, Gülnarə Sadıxova, Abbas Abbasov, dosentlər Fidan Salayeva, Amil Cəfərov, Aqil Cəfərovdur.

20.500-dək frazeoloji vahidin cəm olunduğu kitabın "Frazeologiya və frazeoloji lüğətlər haqqında" adlı ön sözlüyündən oxuyuruq:

"XX əsrin əvvəllərinə qədər sabit söz birləşmələri, bir az sonra frazem, idiom kimi mövcud olan və bu aspektdə tədqiq olunan hazır ifadələr sonradan yunan mənşəli "frazeologiya" termini ilə əvəz olunmuşdur. Fraza (phrases) - ifadə, təbir, logiya (logos) - anlayış, təsəvvür, elm, təlim məfhumu kimi izah edilir.

Lüğət tərkibində xüsusi lay təşkil edən frazeologizmlər hər bir xalqın dilində onun həyat və məişətini, adət və ənənələrini əks etdirən bir güzgüdür. Frazeologiya elmi dilin rəngarəngliyinin, obrazlılığının ekspressivliyinin, ifadəliliyinin formalaşması prosesinin göstəricisi olaraq, nitqin də səlisliyini, emosionallığını təmin edən linqvistik bir sahədir.

(Davamı var)

Ş.ALBALIYEV